

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9:339.972
JEL Classification: J13; J68; J21; F29

ПРІОРИТЕТИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, РОЗВИТКУ МОЛОДІ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ДОСВІД КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ*

©2024 МЕЛЬНИК М. І., ЛЕЩУХ І. В.

УДК 339.9:339.972
JEL Classification: J13; J68; J21; F29

Мельник М. І., Лещух І. В.

Пріоритети та інструментарій молодіжної політики в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу: досвід країн Західної Європи

У статті досліджено пріоритети й інструментарій молодіжної політики країн Західної Європи (Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Австрія, Ліхтенштейн, Швейцарія) в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу. Зокрема, ідентифіковано основні характерні риси молодіжної політики Німеччини (як однієї із найпрогресивніших і найефективніших не лише серед Західноєвропейських країн, а й у світі): помірне втручання держави у життєдіяльність молоді, соціальне партнерство між державою та суспільством на принципах субсидіарності; поєднання соціал-демократичного та ліберального спрямування; високий рівень демократичності; чітке структурування за рівнями: федеральний, федеральних земель і місцевий; наявність потужної законодавчої бази, пов'язаної із регулюванням різних питань життєдіяльності молоді. Зважаючи на досвід Німеччини щодо розподілу бюджетного фінансування молодіжної політики (зокрема, його адресність із урахуванням локальних і регіональних соціально-економічних реалій і потреб), акцентовано увагу на доцільності застосування в Україні саме такого підходу до реалізації державної молодіжної політики, з урахуванням різних умов та якості життєдіяльності вітчизняної молоді в різних регіонах країни (насамперед, залежно від віддаленості від лінії бойового зіткнення). Досліджено пріоритети та інструментарій соціального захисту молоді в Австрії (підтримка прав молодих людей на особистісний розвиток, забезпечення участі молоді в освітньому процесі; надання матеріальної та нематеріальної допомоги безробітним; соціальна підтримка дітей, які перебувають під опікою поза сім'єю; захист молоді від усіх форм насильства та дискримінації; компенсація витрат на амбулаторне та/або стаціонарне лікування; фінансування витрат, пов'язаних зі здійсненням інтернетного догляду за дітьми батьками-вихователями або соціальними педагогами та ін.). Зважаючи на загострення проблеми безробіття молодого населення у Франції, проаналізовано пріоритети та інструментарій політики сприяння інтеграції молоді цієї країни на ринку праці, розвитку комунікаційних навичок тощо. Досліджено особливості державної політики сприяння розвитку культури молодіжного підприємництва, інноваційної діяльності тощо в країнах Західної Європи (зокрема, у Німеччині, Австрії, Швейцарії та Нідерландах). Результати дослідження пріоритетів та інструментарію молодіжної політики країн Західної Європи в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу дозволили відслідкувати поступовий перехід від надання державної допомоги окремим найбільш уразливим групам молодого населення до фінансування соціальних програм, що сприяють згуртованості молоді, її розвитку та збереженню людського потенціалу. Беручи до уваги кращий досвід формування та реалізації молодіжної політики в Західноєвропейських країнах, названо пріоритетні напрями удосконалення молодіжної політики в Україні.

Ключові слова: молодіжна політика, соціальний захист, людський потенціал, людський капітал, розвиток молоді, Європейський Союз, Західна Європа.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-4-13>

Бібл.: 35.

Мельник Мар'яна Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу просторового розвитку, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: mar.melnyk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8869-8666>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/was/author/record/2407734>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56606993300>

Лещух Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: ira_leschukh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223145503>

* Статтю підготовлено у межах виконання гранту «Міграційні втрати молоді: імітаційне моделювання та сценарне прогнозування у контексті збереження людського потенціалу для повоєнної відбудови України» (реєстраційний номер Проєкту: 2022.01/0074), який реалізується у рамках курсу «Наука для відбудови України у воєнний та повоєнний періоди» за грантової підтримки Національного фонду досліджень України

Melnyk M. I., Leshchukh I. V. Priorities and Instruments of Youth Policy in the Context of Social Protection, Youth Development and Preservation of Human Potential: Experience of Western European Countries

The article examines the priorities and instruments of youth policy in the countries of Western Europe (France, Belgium, the Netherlands, Luxembourg, Germany, Austria, Liechtenstein, Switzerland) in the context of social protection, youth development and preservation of human potential. In particular, the main characteristic features of the youth policy of Germany (as one of the most progressive and effective not only among Western European countries, but also in the world) are identified: moderate intervention in the life of young people on the side of the State, social partnership between the State and society on the principles of subsidiarity; a combination of social democratic and liberal orientations; high level of democracy; clear structuring by levels: federal, federal state, and local; availability of a strong legislative framework related to the regulation of various issues of young people's lives. Taking into account the experience of Germany in the distribution of budget financing of youth policy (in particular, its targeting, taking into account local and regional socioeconomic realities and needs), attention is focused on the expediency of applying in Ukraine such an approach to the implementation of the State-based youth policy, taking into account the different conditions and quality of life of domestic youth in different regions of the country (first of all, depending on the distance from the frontline of the war). The priorities and instruments of social protection of youth in Austria are studied (support for the rights of young people to personal development, ensuring the participation of young people in the educational process; providing material and non-material assistance to the unemployed; social support for children under care outside the family; protection of young people from all forms of violence and discrimination; reimbursement of expenses for outpatient and/or inpatient treatment; financing of expenses related to the implementation of residential care for children by foster parents or social pedagogues, etc.). Taking into account the aggravation of the problem of unemployment of the young population in France, the priorities and instruments of the policy of promoting the integration of young people of this country in the labor market, the development of communication skills, etc., are analyzed. The features of the State policy of promoting the development of a culture of youth entrepreneurship, innovation activity, etc., in the countries of Western Europe (in particular, in Germany, Austria, Switzerland and the Netherlands) are studied. The results of the study of the priorities and instruments of youth policy of Western European countries in the context of social protection, youth development and preservation of human potential made it possible to trace the gradual transition from the provision of the State aid to some of the most vulnerable groups of the young population to the financing of social programs that promote youth cohesion, development and preservation of human potential. Taking into account the best experience in the formation and implementation of youth policy in Western European countries, the priority directions for improving youth policy in Ukraine are named.

Keywords: youth policy, social protection, human potential, human capital, youth development, European Union, Western Europe.

Bibl.: 35.

Melnyk Mariana I. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of Department Department of Spatial Development, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: mar.melnyk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8869-8666>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2407734>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56606993300>

Leshchukh Iryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Research Fellow of the Department of Spatial Development, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: ira_leschukh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223145503>

Вступ. У Західноєвропейських країнах¹ молодь ідентифікується як основа соціального та економічного розвитку. У широкому розумінні метою молодіжної політики є створення умов та надання можливостей для навчання і отримання досвіду, які дозволяють молодим людям розвивати свої знання, навички та вміння, бути дієвими учасниками демократичних процесів, інтегруватися у суспільство, а також відігравати активну роль у розбудові громадянського суспільства та ринку праці [1]. Формування та реалізація молодіжної політики є перманентно актуальним питанням для урядів країн світу, зважаючи на потребу здійснення соціального захисту молоді, сприяння її розвитку та збереження людського потенціалу.

¹ Відповідно до адміністративного поділу країн Європи, прийнятого в ООН, до країн Західної Європи належать Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Австрія, Ліхтенштейн, Швейцарія.

Аналіз останніх публікацій. Різним аспектам процесу формування і реалізації молодіжної політики в європейських країнах присвячено низку праць вітчизняних науковців, зокрема: Г. Давиденко [2], Р. Драпушко [3], С. Зуб [4], Т. Краснопольської [5], С. Луценко [6], Н. Подобєд [7] та ін. Дослідження пріоритетів та інструментарію молодіжної політики в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу, наявних у країнах Європи і, зокрема, західного макрорегіону, є особливо цінним з метою пошуку орієнтирів розвитку молодіжної політики в Україні, як за участю державних інституцій, так і громадянського суспільства, враховуючи нинішні глобальні виклики і потреби молодих громадян в умовах війни.

Метою статті є дослідження пріоритетів та інструментарію молодіжної політики країн Західної Європи в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу.

Основні результати дослідження. Вивчаючи досвід Західноєвропейських країн щодо формування та реалізації молодіжної політики в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу, найперше варто наголосити на існуванні наднаціонального регулювання зазначеної сфери з боку ЄС у тій групі аналізованих країн, які є членами ЄС (Австрія, Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Франція). Фактично молодіжна політика ЄС визначає межі молодіжної політики для держав-членів, а конкретні заходи та ініціативи щодо молоді у кожній конкретній країні трансформуються, зважаючи на існуючі внутрішні умови та зовнішні виклики соціально-економічного розвитку. Натомість рамкові положення ЄС не розповсюджуються на Ліхтенштейн, який не є країною – членом ЄС. Не є членом Євросоюзу і Швейцарія. Проте вона асоціюється із ЄС через низку двосторонніх договорів, у яких Швейцарія імплементувала положення законодавства Європейського Союзу (у тому числі й щодо молодіжної політики).

Однією із найпрогресивніших та найефективніших не лише серед Західноєвропейських країн, а й у світі загалом є молодіжна політика *Німеччини*. Її характерними рисами, насамперед, є [6–10]:

- помірне втручання держави у життєдіяльність молоді, соціальне партнерство між державою (вона відіграє особливу роль законодавця і регулятора, адже законом чітко регламентовані заходи підтримки молодих людей) та суспільством (насамперед, в особі молодіжних організацій) на принципах субсидіарності;
- поєднання соціал-демократичного та ліберального спрямування. Тобто, з одного боку, держава, здійснюючи молодіжну політику, зберігає у ній соціальну основу, а не індивідуальні інтереси (соціал-демократичні засади), проводить активну політику щодо забезпечення основних прав (не лише запобігає їхньому порушенню, а й створює відповідні умови для їхнього дотримання) людини, захищає та розвиває соціальні здобутки. З іншого боку, держава виконує завдання превентивного, компенсаційного, а також субсидіарного характеру (ліберальний підхід);
- високий рівень демократичності, що проявляється в залученні широкого загалу молоді до вирішення власних проблем, а також паритетності контролю державою молодіжних організацій при одночасному наданні їм широкої свободи дій та потужної фінансової підтримки. В цьому контексті варто звернути увагу на відповідний досвід України. Зокрема, з-поміж принципів молодіжної політики вітчизняне законодавство виділяє принцип участі молоді (створення механізмів та гарантій залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні та реалізації молодіжної політики). Проте в Україні фактично залученість молоді до формування стратегій, програм і заходів молодіжної політики на різних рівнях управління нині є мінімальною;
- чітке структурування за рівнями: федеральний (питання молодіжної політики належать до ком-

петенції Федерального міністерства у справах сім'ї, пенсіонерів, жінок і молоді), федеральних земель (тобто регіональний рівень. Тут діють міністерства у справах молоді та молодіжні служби, які ініціюють, сприяють і розвивають політику та послуги щодо дітей та молоді. Міністерства співпрацюють і координують свою роботу через Конференцію міністрів у справах молоді та сім'ї) і місцевий (питання молодіжної політики належать до компетенції молодіжних офісів міст та муніципалітетів. Крім того, у всіх великих містах Німеччини діють інформаційні молодіжні центри);

- наявність потужної законодавчої бази, пов'язаної із регулюванням різних питань життєдіяльності молоді. Інституційну основу молодіжної політики в країні становить Соціальний кодекс Німеччини [11], том 8 якого регламентує питання, безпосередньо пов'язані з наданням соціальних послуг та захистом дітей і молоді. Відповідно до Кодексу, молодіжна політика у Німеччині реалізується на федеральному рівні через Федеральний план у справах дітей та молоді.

У Німеччині заходи та ініціативи у сфері молодіжної політики фінансуються на всіх рівнях влади, а також підтримуються не лише міністерствами у справах молоді, а й іншими міністерствами, наприклад, Міністерством освіти, спорту, праці та соціальних питань. Приблизно 70 % вартості послуг, наданих дітям та молоді, фінансується місцевими органами влади [12]. Частка витрат за статтею «Добробут дітей та молоді (за винятком денного догляду за дітьми)» у структурі витрат на соціальне забезпечення, сім'ю та молодь, політику на ринку праці Федерального бюджету Німеччини останніми роками становить приблизно 7 %. З них близько 84 % витрат припадає на фінансування молодіжної роботи та роботи молодіжних об'єднань, решту, приблизно 16 %, становлять виплати, пов'язані із навчанням та соціальною інтеграцією молодих людей [13]. Бюджетами федеральних земель Німеччини фінансується приблизно 23 % «молодіжних витрат». Такий розподіл бюджетного фінансування молодіжної політики дозволяє надавати допомогу молодим людям більш адресно із урахуванням локальних і регіональних соціально-економічних реалій і потреб. На наш погляд, сьогодні в Україні актуальним є застосування саме такого підходу до реалізації державної молодіжної політики, зважаючи на різні умови та якість життєдіяльності вітчизняної молоді в різних регіонах країни (насамперед, залежно від віддаленості від лінії зіткнення).

У контексті активного залучення молоді до вирішення власних проблем подібною до німецької молодіжної політики є відповідна політика *Люксембургу*. Зокрема, Законом про молодь [14] залучення молоді визначено одним із трьох базових принципів державної молодіжної політики країни.

Іншими принципами є наскрізність (молодіжна політика, як міжгалузєва, передбачає міжміністерську (міжвідомчу) співпрацю в контексті формування та реалізації політики щодо молоді) та наукова обґрунтованість дій та заходів (основою для визначення сфер втручання та цілей молодіжної політики є результати наукових досліджень

про становище молоді, які щорічно представляються у відповідній національній доповіді).

На відміну від інших країн континенту та й загалом країн світу, в *Люксембурзі* об'єктами молодіжної політики є три категорії осіб: діти до 12 років, підлітки віком від 12 до 18 років та молоді люди віком від 18 до 30 років. Такий досвід є цікавим для України, де, у зв'язку із значною різницею між нижньою і верхньою віковими межами молоді (21 рік), обмежені бюджетні кошти, виділені на реалізацію молодіжних програм, спрямовуються на вирішення питань занадто великих вікових груп і, як результат, характеризуються низькою результативністю реалізації. Люди різного віку мають кардинально різні проблеми. Тому у контексті сприяння посиленню адресності та ефективності заходів та ініціатив у молодіжній сфері Україні варто звернути увагу на досвід Люксембургу щодо регламентації цільової аудиторії молодіжної політики.

Важливою складовою молодіжної політики Західноєвропейських країн є політика соціального захисту, спрямована на забезпечення добробуту молодого населення через надання їм можливості отримувати необхідні матеріальні, культурні та духовні блага. Як і у більшості країн континенту, політика соціального захисту населення у Західноєвропейських країнах представлена значним переліком програм та ініціатив. Проте їх дія поширюється на усе населення країни, здебільшого без виокремлення заходів для молоді як окремої категорії населення.

Упродовж останнього десятиріччя Західноєвропейські країни залишаються лідерами у світі за часткою витрат на соціальне забезпечення у загальному обсязі ВВП (наприклад, відповідний показник у *Франції* коливається у межах 28–32 %, *Австрії* та *Німеччині* – 25–28 % [15]). Натомість частка витрат на соціальне забезпечення у загальних витратах Зведеного бюджету України у 2022 р. становила 15 %, а у довоєнному 2021 р. – 20 % [16]).

В *Австрії* соціальний захист молоді включає заходи, орієнтовані, головним чином, на [17]:

- підтримку прав молодих людей на особистісний розвиток, забезпечення участі молоді в освітньому процесі;
- надання матеріальної та нематеріальної допомоги безробітним;
- соціальну підтримку дітей, які перебувають під опікою поза сім'єю;
- захист молоді від усіх форм насильства та дискримінації;
- компенсацію витрат на амбулаторне та/або стаціонарне лікування;
- фінансування витрат, пов'язаних зі здійсненням інтернатного догляду за дітьми батьками-вихователями або соціальними педагогами;
- посилення виховної ролі сім'ї та ін.

Із 2020 р. питання соціального захисту молоді в *Австрії* належать до компетенції органів влади федеральних земель країни. Окремими повноваженнями у цій сфері наділені відповідні приватні установи.

Соціальне забезпечення у *Німеччині* відповідно до Соціального кодексу передбачає такі заходи / виплати: страхування на випадок безробіття, соціальне страхування

з тимчасової втрати працездатності, медичне страхування, пенсійне страхування, соціальні виплати вдовам / вдівцям та сиротам, пенсії по інвалідності, аліменти, допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування.

У *Німеччині* цікавою є система допомоги на випадок безробіття, яка поділяється на два рівні:

1. Допомога на випадок безробіття I рівня. На відміну від низки країн світу, у т. ч. США, в *Німеччині* здійснення страхових внесків на випадок безробіття є обов'язковим як для працівників (крім фрілансерів і деяких державних службовців), так і для роботодавців. Безробітні мають право на отримання безпосередньо виплати на випадок безробіття (так звана допомога на проживання), допомоги для пошуку роботи, а також компенсації вартості навчання. За умовами виплати допомоги на випадок безробіття I рівня заявники отримують 60 % від розміру їхньої зарплати, отримуваної у попередні 12 місяців, або 67 % для заявників, які мають дітей та отримують будь-яку допомогу на дітей. У випадку оформлення допомоги на випадок безробіття I рівня не передбачено перевірки контролюючим органом фактичних доходів заявника.
2. Допомога на випадок безробіття II рівня – це безстрокова програма соціального забезпечення, спрямована на підвищення фінансових можливостей осіб (проте, незважаючи на назву – не лише безробітних), які проживають на межі бідності. При оформленні допомоги на випадок безробіття II рівня передбачено перевірку контролюючим органом фактичних доходів заявника.

У *Німеччині* соціальна допомога виплачується готівкою або прямим депозитом на банківський рахунок одержувача.

У Західноєвропейських країнах базовим інструментом розвитку людського капіталу, підвищення економічних показників, подолання маргіналізації, посилення індивідуальної спроможності й розширення меж вибору для використання свобод особистості тощо є освіта.

За даними [18], у 2020 р. (після 2020 р. відповідні дані не оновлювалися) обсяг державних видатків на освіту у розрахунок на 1 особу, що навчається (школярі та здобувачі вищої освіти різних ступенів), у Західноєвропейських країнах коливався від 18,8 тис. євро у *Люксембурзі* до 6,7 тис. євро у *Франції*. Натомість Зведеним бюджетом *України* у тому ж році на кожного учня / студента нашої країни було витрачено в середньому 1,6 тис. євро [16; 19–21].

Державна шкільна освіта в Західноєвропейських країнах здебільшого безкоштовна. Навчальні матеріали, харчування у школах, транспорт до школи та зі школи зазвичай надаються безкоштовно або за зниженою вартістю. Проте спільною проблемою для досліджуваних країн є рання відмова учнів від навчання у школах. Отже, країни ведуть активну політику в контексті боротьби з зазначеним негативним явищем (наприклад, в *Австрії* прийнято державну ініціативу «Освіта до 18 років», спрямовану на збільшення кількості молодих людей, які навчаються, а також Національну стратегію запобігання передчасній відмові від освіти та навчання [22]). У *Люксембурзі* зазначені питан-

ня належать до компетенції регіональних органів влади, а ільовою аудиторією в контексті боротьби з ранньою відмовою від навчання у школах в основному є учні-мігранти чоловічої статі [23].

Важливим аспектом для формування високоякісної освіти й забезпечення доступу до неї усіх верств молодого населення є запровадження інклюзії в освітній сфері.

У ЗВО *Німеччини* навчається приблизно 19 % студентів з обмеженими можливостями здоров'я і приблизно 4–8 % студентів з інвалідністю. Студент з інвалідністю за законодавством країни забезпечується спеціальними технічними і допоміжними засобами, необхідними для побутового життя, йому надається безкоштовна державна соціальна і медична підтримка, а також послуги від державних соціальних служб (батьки такого студента зобов'язані оплачувати частину витрат на зазначені вище заходи лише в тому разі, якщо їхні доходи суттєво перевищують розмір середньомісячної зарплати в країні). Молода особа з обмеженими можливостями має право на вибір навчального закладу. Там вона обов'язково забезпечується психолого-педагогічним супроводом та залучається до педагогічного процесу незалежно від ступеня складності захворювання [24].

У вирішенні питань психолого-педагогічного супроводу учнів / студентів з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання *Німеччину* з-поміж інших європейських країн вирізняє варіативність його організації, що зумовлена відмінностями у законодавстві федеральних земель. Проте у кожному регіоні функціонують педагогічні центри, які забезпечують психолого-педагогічний супровід осіб із особливими потребами, але форми організації роботи таких центрів можуть бути різними. Загалом центри надають різнопланову допомогу школярам / студентам з особливими освітніми потребами, проводять із ними профорієнтаційну роботу, координують діяльність різнопрофільних фахівців, консультують батьків і вчителів класичних (масових) та спеціальних шкіл тощо. Окрім центрів, підтримку учням / студентам з особливими потребами надають служби, що функціонують поза межами шкіл і фінансуються органами місцевого самоврядування [24].

Подібною до німецької є і система інклюзивної освіти в *Бельгії*. В країні створено спеціальні служби психолого-медико-соціального супроводу (далі – ПМС-супровід), які вирішують проблеми вибору освітнього маршруту дітей з особливостями психофізичного розвитку. У Бельгії функціонують 8 типів спеціальних закладів: для дітей з легким ступенем олігофренії, з середнім і важким ступенями, з емоційно-вольовими порушеннями та розладами поведінки, з фізичними розладами, з порушеннями зору та слуху, із соматичними захворюваннями, з труднощами у навчанні. Залежно від кількості школярів з особливостями розвитку в певному регіоні організовуються ПМС-центри різного підпорядкування – позашкільні та шкільні. ПМС-центри функціонують у системі класичної (масової) та спеціальної освіти. Їх робота зосереджена на наданні допомоги [25]:

- школам, зокрема, у визначенні освітнього маршруту дитини з особливими потребами (переведення її з одного закладу до іншого, з нижчого освітнього рівня на вищий тощо), складанні індивіду-

альних планів навчання, проведенні корекційної роботи тощо;

- батькам, насамперед, щодо надання освітніх, медичних і соціальних послуг дітям з особливостями розвитку в системі спеціальної та загальної освіти. Крім того, допомагають у прийнятті рішень стосовно перебування їхньої дитини в тому чи іншому навчальному закладі, допомагають в одержанні різних видів медичної та соціальної допомоги;
- дітям з особливими потребами. Зокрема, здійснюють діагностику та обстеження потреб таких дітей, консультують їх, проводять корекційно-розвивальні заняття тощо.

У бельгійських школах з інклюзивним навчанням спеціальні педагоги працюють як у штаті закладу, так і запрошуються за угодами зі спеціальних шкіл, що дає можливість використовувати їх відповідні досвід та знання, насамперед, для усунення бар'єру між спеціальною та загальною освітою. Діти з особливостями розвитку, які були переведені зі спеціальних шкіл, упродовж першого року навчання одержують необхідну спеціальну допомогу (далі ця допомога надається індивідуально та за потреби). Адміністративні органи несуть повну фінансову та організаційну відповідальність за кожного інтегрованого учня і сприяють його максимальній включеності в освітній процес [25].

Драйвером розвитку людського потенціалу є підтримка міжнародної мобільності молоді у сфері освіти та професійної діяльності. Західноєвропейські країни – лідери на континенті за кількістю прийнятих з-за кордону студентів. Так, у 2021 р. ЗВО та науковими установами *Німеччини* було прийнято понад 376 тис. зазначених осіб (понад чверть від загальної чисельності мобільних студентів з-за кордону, які прибували на навчання у країни ЄС), *Францією* – майже 253 тис. осіб, *Нідерландами* – понад 135,5 тис. осіб, а *Австрією* – понад 82 тис. осіб [26] (зазначені вище країни входять у ТОП-5 країн із найбільшою кількістю прийнятих з-за кордону студентів).

Австрія заохочує міжнародну мобільність студентів у системі формальної освіти, дотримуючись принципу навчання впродовж життя. У 2020 р. Федеральне міністерство освіти, науки та досліджень Австрії ратифікувало Стратегію мобільності та інтернаціоналізації вищої освіти на 2020–2030 роки. Дія Стратегії розповсюджується на усіх учасників освітнього процесу у ЗВО і зосереджена на активізації міжнародної мобільності студентів, інтернаціоналізації навчальних планів та розробці спільних програм, наданні підтримки студентам із обмеженими можливостями. Австрія пропонує низку програм міжнародної мобільності для студентів формальної освіти, які впроваджуються Національним агентством з питань освіти за фінансової підтримки:

- а) Європейського Союзу. Найбільш популярними серед таких програм є програми проекту Erasmus+ – «Erasmus для шкіл», «Студентська мобільність для навчання», «Короткострокова мобільність для навчання або стажування» та ін.;
- б) Федерального міністерства освіти, науки та досліджень Австрії. Наприклад, у межах участі в «Центральноєвропейській програмі обміну для універ-

ситетських досліджень» [27] студенти австрійських ЗВО можуть навчатися в університетах-партнерах із країн Центральної Європи. Програма спрямована на посилення академічної співпраці, культурного обміну та особистісного розвитку. Учасники програми щомісячно отримують стипендію у розмірі приблизно 1200 євро. Популярною в Австрії є стипендіальна програма Ерста Маха [28], бенефіціарами якої можуть бути студенти і викладачі іноземних університетів. Цікаво, що в умовах повномасштабного вторгнення в Україну зазначена стипендіальна програма пропонує підтримку молодим людям, які іммігрували в Австрію та втратили фінансову можливість навчатися у зв'язку із війною (програма «Ernst Mach-Ukraine»). Розмір стипендії для українських студентів становить 715 євро у місяць.

Крім зазначеного вище, австрійськими університетами / науковими установами укладено низку двосторонніх угод з відповідними іноземними установами, у межах яких передбачено формування та реалізацію спільних навчальних програм для молоді. Чи не найпопулярнішими серед них є програми обмінів між Австрією та сусідніми країнами – Словаччиною, Угорщиною та Чехією. Наприклад, у межах програми «Дія Австрія-Словаччина» [29] пропонується міжнародний академічний обмін аспірантів між ЗВО та науковими установами Австрії та Словаччини терміном на 1–3 місяці або 3–6 місяців із виплатою щомісячної стипендії у розмірі 1150 євро, а постдокторів – терміном на 3–6 місяців та стипендією у сумі 1400 євро. Крім того, учасникам пропонуються короткострокові академічні обміни терміном до 3 днів із виплатою стипендії у розмірі 90 євро у день, а також безкоштовні літні мовні курси.

Важливою складовою політики розвитку та збереження людського потенціалу є боротьба з безробіттям серед молоді через активну політику на ринку праці. Дослідження досвіду Західноєвропейських країн в контексті реалізації цього аспекту молодіжної політики є актуальним для України зважаючи на низький рівень підтримки нашою державою молодих людей у пошуку першого робочого місця та лобювання їх інтересів на ринку праці. Станом на січень 2023 р. серед офіційно зареєстрованих безробітних майже чверть – особи віком до 35 років. Рівень безробіття серед української молоді віком до 25 років становить 19,1 %, тоді як відповідний середній показник по країнах ЄС – 16 %.

У контексті сприяння зайнятості молодіжній політиці Західноєвропейських країн притаманні міжвідомчий та міжсекторальний підходи. Тобто політика сприяння зайнятості молоді у зазначених країнах мобілізує державних надавачів відповідних послуг, місцеву владу, асоціації та бізнес як у розробці конкретних ініціатив та заходів у сфері зайнятості, так і під час їх реалізації.

З-поміж Західноєвропейських (та й загалом європейських) країн *Німеччина* є однією з тих, де фіксується найнижчий рівень безробіття серед молоді (у т.ч. молодих людей, які не навчаються та не працюють (NEET)). Проте в країні високим є ризик безробіття для молодих іммігрантів. Розв'язання зазначеної проблеми належить до ком-

петенції молодіжних міграційних служб, які пропонують різноманітні послуги підтримки. Найчастіше – це залучення молодих іммігрантів до системи професійно-технічної освіти та навчання.

Загалом у Німеччині існує широкий вибір програм підтримки молоді в період пошуку першого місця праці. У цьому напрямі координаторами виступають молодіжні агентства з працевлаштування – місцеві партнерства, які співпрацюють із агентами служб у справах дітей та молоді, агентами організацій зайнятості та міграційних служб, організаціями роботодавців та представниками ювенальної юстиції для підтримки молодих людей віком до 25 років, які потребують допомоги у пошуку роботи [30]. Молодіжні агентства з працевлаштування працюють на основі принципу децентралізації, тобто визначають пріоритети, інструменти та конкретні заходи своєї діяльності із врахуванням регіональних та місцевих потреб, умов та особливостей життєдіяльності молодих людей.

На противагу Німеччині, у *Франції* проблема безробіття молодого населення стоїть більш гостро. Зокрема, у 2022 р. країна входила у ТОП-5 країн ЄС із найвищим рівнем безробіття серед молоді (17,3 %, натомість у Німеччині – 8 %, а у сусідньому Люксембурзі – 7,1 %) [31]. Дещо вищим, ніж у середньому по країнах ЄС (14,5 %), був у 2022 р. рівень безробіття серед молодого населення у *Бельгії* (15 %). У сфері державної молодіжної політики як Франції, так і Бельгії (насамперед, у регіоні Валлонія) нині актуальними питаннями залишаються зменшення рівня безробіття молодого населення, інтеграція на ринку праці молоді із депресивних регіонів, підвищення кваліфікації зайнятих молодих осіб, а також підтримка молоді в контексті започаткування власного бізнесу.

Для сприяння інтеграції молоді на ринку праці, а також розвитку комунікаційних навичок у *Франції* прийнято низку державних ініціатив та програм, найпопулярнішими з яких є:

1. Ініціатива «Контракт про зобов'язання молоді» (частина європейської програми «Гарантії для молоді»). У межах її реалізації молодим людям пропонується персоналізована програма підтримки, яка передбачає щотижневу (загалом 15–20 годин у тиждень) участь грантера у профорієнтаційних заходах державних служб, кваліфікаційних тренінгах та навчаннях, групових семінарах та стажуваннях у партнерських компаніях тощо. Молода людина-учасник Ініціативи може отримувати грошову винагороду розміром 500 євро у місяць упродовж 6–12 місяців.
2. Інтеграційні програми Закладу для інтеграції в трудову діяльність (далі – EPIDE [32]). EPIDE – це французька державна установа, місією якої є забезпечення соціальної та професійної інтеграції молодих людей (17–25 років), які не працевлаштовані (а часто й без освіти), зазнають соціальних утисків та відчуження, труднощів у професійній інтеграції, перебувають у процесі маргіналізації тощо. Учасники інтеграційних програм забезпечуються безкоштовним проживанням, харчуванням у центрах EPIDE (загалом у Франції функціо-

нує 20 таких центрів), одягом, а також отримують 460 євро щомісячної стипендії. Упродовж 8 місяців перебування в центрах EPIDE учасники програми беруть участь у профорієнтаційних зустрічах, залучаються до спортивних та культурно-масових заходів. Крім того, мають можливість скласти іспит на знання правил дорожнього руху та підготуватися до отримання водійських прав категорій «АМ» (самокат) і «В» (автомобіль), адже усі центри EPIDE оснащені симуляторами водіння. Примітно, що молодь іноземного громадянства також може бути учасниками інтеграційних програм Закладу для інтеграції в трудову діяльність.

3. Програми та заходи Шкіл другого шансу [33] (загалом у Франції діє 54 таких школи. Крім Франції, аналогічні заклади функціонують у Португалії та Іспанії). Цільова аудиторія зазначених Шкіл – молоді люди, які не навчаються та не працюють. Школи другого шансу пропонують комплексні освітні програми, метою яких є розвиток професійних (професійне навчання, стажування в країнах Європи, підвищення кваліфікації тощо) та особистих навичок молоді, сприяння у вивченні іноземних мов тощо.
4. Програми соціально-професійної інтеграції у військовій сфері Адаптованої військової служби Франції [34] (зазначена Служба діє під егідою та за фінансової підтримки Міністерства закордонних територій Франції). Цільова аудиторія зазначених програм – безробітні молоді особи (18–26 років), молодь зі значним ризиком десоціалізації, знедолені, найменш кваліфіковані (приблизно 35 % учасників програм не мають середньої освіти) та неписьменні молоді люди, які проживають на віддалених французьких заморських територіях. Учасники програм Адаптованої військової служби Франції на волонтерських засадах (тобто без отримання грошової винагороди, стипендії) можуть проходити стажування/підвищення кваліфікації у військовій сфері терміном 1 – 6 місяців або понад 6 місяців, а після закінчення такого стажування/підвищення кваліфікації отримати сертифікат професійної здібності, а також статус військового добровольця. Цікаво, що приблизно третина учасників програм соціально-професійної інтеграції у військовій сфері – молоді жінки.

Проблема безробіття серед молоді, яка нині гостро постала у Франції, зумовила необхідність пошуку урядом країни додаткових інструментів та заходів сприяння працевлаштуванню молоді, як-от:

- здійснення соціальних виплат для компенсації вартості оренди житла молодими людьми, які навчаються;
- відкриття закладів-ясел для догляду за дітьми одиноких матерів і батьків, які перебувають у процесі пошуку роботи;
- відкриття спеціальних гуртожитків, кімнати у яких можуть отримати молоді люди віком 16–25 років (іноді 30 років), які проходять навчання чи стажування, а також студенти, які перебувають

у пошуку першої роботи, або щойно влаштувалися на першу роботу після закінчення ЗВО. Станом на поч. 2022 р. загалом у Франції налічувалося приблизно 45 тис. кімнат у таких гуртожитках;

- призупинення навчання студентами на період від 6 місяців до 1 року для участі у програмах, пов'язаних із особистісним чи професійним розвитком, а також для участі у волонтерських ініціативах у Франції чи за кордоном.

Західноєвропейські країни характеризуються високою проактивністю в питаннях сприяння розвитку культури молодіжного підприємництва. Заходи та ініціативи у цій сфері є комплексними та підтримуються державою, ЗВО та дослідницькими центрами, громадським сектором тощо.

У контексті сприяння розвитку культури молодіжного підприємництва в досліджуваних країнах:

1. Реалізуються програми та курси з підготовки молодих підприємців у ЗВО, де студентів навчають навичкам започаткування, ведення та розвитку бізнесу. Крім того, в окремих країнах, наприклад, у *Німеччині*, популярним є розвиток підприємницьких навичок молодих людей в контексті неформальної освіти за допомогою різноманітних програм та ініціатив державних структур та приватного сектора.
2. Надається фінансова підтримка молодим підприємцям через гранти, стипендії, позики під низький відсоток та ін.
3. Активно функціонує (здебільшого у великих містах) інфраструктура для розвитку стартапів. Наприклад, в *Австрії* та *Нідерландах* активно діють численні інкубатори та акселератори, які надають спеціально обладнані приміщення та інше майно молодим підприємцям, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння у набутті ними фінансової самостійності.
4. Сформовано мережу активно функціонуючих організацій та спілнот молодих підприємців. Вони часто є ініціаторами та організаторами (здебільшого за фінансової підтримки органів влади) підприємницьких ярмарків, просвітницьких кампаній, профорієнтаційних заходів, акцій та конкурсів тощо серед молодих підприємців. Реалізація зазначених ініціатив сприяє обміну досвідом та знаннями між стейкхолдерами, підвищенню їх обізнаності у сфері бізнесу, поширенню історій успіху тощо.
5. Наявні урядові програми фінансової підтримки стартапів, які здебільшого пропонують пільгове оподаткування та кредитування новоствореного інноваційного бізнесу. А у *Швейцарії*, крім зазначеного, популярною є й участь приватних венчурних фондів у фінансуванні стартапів.
6. Ведеться активна співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну найкращими практиками у сфері молодіжного підприємництва.

Невід'ємною складовою молодіжної політики Західноєвропейських країн є підтримка молодіжних організацій. Проактивністю у цьому контексті характеризується моло-

діжна політика *Австрії*. Проте, як правило, тут фінансуються ініціативи молодіжних організацій, центрів та груп, об'єднаних в молодіжні асоціації. При цьому центральною владою регламентовано чіткі вимоги до зазначених бенефіціарів. Зокрема, асоціація молодіжних організацій має [35]: а) включати щонайменше 3000 членів із усієї федеральної території; б) бути представленою щонайменше у п'яти федеральних провінціях Австрії; в) існувати щонайменше десяти років; г) у своїй роботі представляти інтереси молодих людей. Асоціації молодіжних організацій, які відповідають зазначеним критеріям, отримують державну фінансову підтримку в реалізації «молодіжних» проектів у сумі, яка визначається залежно від кількості її членів. Наприклад, 14–15 тис. євро для асоціації, яка об'єднує 3–10 тис. молодих людей, 36–37 тис. євро для асоціації, яка об'єднує 10–30 тис. молодих людей тощо. У 2021–2022 рр. Урядом Австрії фінансувалися ініціативи молодіжних асоціацій за наступними пріоритетними напрямками: розвиток компетентностей та підвищення кваліфікації; цифровізація, медіаграмотність, електронна робота; «діалог поколінь». Примітно, в Австрії для отримання державної фінансової підтримки проекти та ініціативи асоціацій молодіжних організацій повинні забезпечувати гендерну рівність, а також передбачати участь дискримінованої та/або соціально відторгнутої (соціально неблагополучної) молоді.

Для України, молодіжна політика якої характеризується незначною державною підтримкою молодіжних організацій, відсутністю масової громадянської освіти населення і низькою медіаграмотністю, повільною зміною культури управління в органах влади у сфері підвищення відкритості та підзвітності тощо, корисним буде вивчення досвіду *Німеччини* в контексті формування громадянської соціалізації молоді. На федеральному рівні в країні діє План для дітей та молоді, бюджет якого станом на кін. III кв. 2023 р. становив 267,9 млн євро (+68,9 млн євро порівняно із 2018 р.) [13]. На рівні земель (регіональний рівень) молодіжні організації, а також окремі молодіжні проекти та ініціативи, які реалізуються в місцевих громадах, фінансуються з відповідних регіональних бюджетів та бюджетів місцевих громад. Розмір фінансової допомоги молодіжним організаціям на регіональному і місцевому рівнях відрізняється залежно від соціально-економічного розвитку регіону/громади. У Німеччині пріоритетними напрямками в у контексті державної підтримки проектів та ініціатив молодіжних організацій є: встановлення міжкультурної відкритості серед молоді, інтеграція молодих людей з обмеженими можливостями, залучення молодих біженців до роботи в молодіжних об'єднаннях, інклюзивне навчання в роботі з молоддю.

Висновки. Результати дослідження особливостей формування та реалізації молодіжної політики у Західноєвропейських країнах дозволяють відслідкувати поступовий перехід від надання державної допомоги окремим найбільш уразливим групам молодого населення до фінансування соціальних програм, що сприяють згуртованості молоді, її розвитку та збереженню людського потенціалу.

Веручи до уваги кращий досвід формування та реалізації молодіжної політики в контексті соціального захисту, розвитку молоді та збереження людського потенціалу

в Західноєвропейських країнах, актуальними та доцільними в Україні є:

1. Посилення залученості молоді до формування стратегій молодіжної політики, особливо на місцевому рівні. Окрім зростання адресності молодіжних заходів та ініціатив, це сприятиме виробленню у молодих людей лідерських якостей, навичок управлінської роботи у колективі, відповідальності за прийняті рішення тощо.
2. Підвищення рівня фінансування програм (заходів, ініціатив) молодіжної політики та розвитку інфраструктури (молодіжних центрів тощо).
3. Впровадження заходів, які сприятимуть згуртованості молоді, особливо зі сільських поселень.
4. Підвищення якості кадрового забезпечення та оплати праці фахівців у сфері роботи з молоддю, найперше, з молодими людьми з особливими психо-фізіологічними потребами. В умовах організації в Україні інклюзивної освіти в масових закладах освіти нашої країни бракує профільних психологів, соціологів, соціальних педагогів, спеціалістів з медико-соціальних проблем молоді. У значній частині персоналу молодіжних структур відсутня необхідна професійна кваліфікація та практичний досвід роботи з молодими людьми із важкими психо-фізіологічними станами.
5. Сприяння міжнародній мобільності української молоді, наприклад, шляхом розроблення відповідного національного плану дій (стратегії тощо) у колаборації із державними закладами освіти різного рівня.
6. Державна підтримка молодіжного волонтерства та молодіжних організацій, що сприятиме зростанню громадянської активності серед молоді, набуттю молоддю соціального досвіду тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Що таке молодіжна політика? URL: <https://youthcenters.net.ua/shcho-take-molodigna-politika/>
2. Давиденко Г. Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2015. 467 с. URL: https://uu.edu.ua/upload/universitet/Osobisti_zdobutki/Zahist_disertaciy_A_Z/Davidenko_17.11.2015_diser.pdf
3. Драпушко Р., Горінов П., Захаренко К., Міненко Є. Державна молодіжна політика України в умовах європейської інтеграції: виклики та можливості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2022. Т. 33 (72)- № 4. С. 7–12. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33\(72\)_4_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33(72)_4_4)
4. Зуб С. Формування та реалізація молодіжної політики в країнах Європейського Союзу: досвід для України. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. Вип. 1 (28). 168 с.
5. Краснопольська Т. Механізм реалізації молодіжної політики. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2019. № 4. С. 47–52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2019_4_9
6. Луценко С. М. Особливості реалізації молодіжної політики в Україні та за кордоном: управлінський аспект. *Ві-*

сник Національного університету цивільного захисту України. 2016. Вип. 1. С. 157–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_25

7. Подобєд Н. В. Міжнародний досвід реалізації молодіжної політики та можливості його застосування в Україні. *Економіка та держава*. 2011. № 9. С. 125–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_9_37

8. Institute for Cooperation Management and Interdisciplinary Research. Youth Participation in Policy-making in Germany. URL: <https://nexusinstitut.de/youth-participation-in-policy-making-in-germany/>

9. Shared responsibility: a policy for, with and by young people. The Federal Government's Youth Strategy. URL: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/160416/b2573425304d974ee9903d12d2427217/en-jugendstrategie-federal-government-s-youth-strategy-data.pdf>

10. Всеукраїнський молодіжний центр. Молодіжна політика у різних країнах світу. URL: <https://auyc.org.ua/blog/molodizhna-polityka-u-ryznykh-krainakh-svitu/>

11. Das Achte Buch Sozialgesetzbuch – Kinder und Jugendhilfe – in der Fassung der Bekanntmachung vom 11. September 2012 (BGBl. I S. 2022), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 29. August 2013 (BGBl. I S. 3464) geändert worden ist. URL: https://www.youthpolicy.org/wp-content/uploads/library/Germany_1991_Social_Code_Vol_8_Version_2013.pdf

12. Autorengruppe Kinder- und Jugendhilfestatistik. Kinder- und Jugendhilfereport 2018. URL: <https://shop.budrich.de/wp-content/uploads/2019/01/9783847413400.pdf?v=3a52f3c22ed6>

13. Bundeshaushalt digital. URL: <https://www.bundeshaushalt.de/DE/Bundeshaushalt-digital/bundeshaushalt-digital.html>

14. Loi du 4 juillet 2008 sur la jeunesse. URL: <https://data.legilux.public.lu/filestore/eli/etat/leg/loi/2008/07/04/n1/jo/fr/html/eli-etat-leg-loi-2008-07-04-n1-jo-fr.html.html>

15. European Statistical Office. Data Browser. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser>

16. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

17. Youth Welfare Services. URL: <https://www.bundeskantleramt.gv.at/en/agenda/family/youth-welfare/youth-welfare-services.html>

18. Public expenditure on education per pupil/student based on FTE by education level and programme orientation. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_FINE09__custom_7602439/default/table?lang=en

19. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2021 рік. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/858/85814/Zvit-2021.pdf>

20. В Україні за попередній рік зросла кількість учнів та зменшилася кількість шкіл та вчителів. URL: <https://nus.org.ua/news/v-ukrayini-za-poperednij-rik-zrosla-kilkist-uchniv-ta-vpalakilkist-shkil-ta-vchyteliv/>

21. Офіційний курс гривні до іноземних валют (середній за період). URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates>

22. Frühzeitiger Schul- und Ausbildungsabbruch. URL: <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/bef/schulabbruch.html>

23. Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7989f222-7f1f-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-249997256>

24. Продіус О. І. Особливості моделей інклюзивної освіти в країнах Європи відповідно до вимог сучасного су-

спільства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 4 (2). С. 86–93. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4(2)_14)

25. Арендарук А. О. Особливості модернізації системи спеціальної освіти в країнах Західної Європи та США. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2015. Вип. 29. С. 5–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2015_29_3

26. European Statistical Office. Data Browser. Mobile students from abroad enrolled by education level, sex and field of education. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_MOBS01/default/table?lang=en

27. CEEPUS at a glance. URL: <https://www.ceepus.info/>

28. Ernst Mach-Stipendien. URL: <https://oead.at/de/nach-oesterreich/stipendien/ernst-mach-stipendien#c6311>

29. Aktion Österreich – Slowakei, Wissenschafts- und Erziehungskooperation. URL: <https://www.aktion.saia.sk/>

30. Bundesagentur für Arbeit. URL: <https://www.arbeitsagentur.de/>

31. Youth unemployment rate by sex, age and country of birth. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_100/default/table?lang=en

32. *Établissement Pour l'Insertion dans l'Emploi*. URL: <https://www.epide.fr/>

33. The Second Chance Schools. URL: <https://e2c-europe.org/>

34. *Service Militaire Adapté*. URL: <https://www.le-sma.com/>

35. YouthWiki. Austria. Supporting youth organisations. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/56-supporting-youth-organisations>

REFERENCES

“Aktion Österreich - Slowakei, Wissenschafts- und Erziehungskooperation”. <https://www.aktion.saia.sk/>

“Autorengruppe Kinder- und Jugendhilfestatistik. Kinder- und Jugendhilfereport 2018”. <https://shop.budrich.de/wp-content/uploads/2019/01/9783847413400.pdf?v=3a52f3c22ed6>

Arendaruk, A. O. “Osoblyvosti modernizatsii systemy spetsialnoi osvity v krainakh Zakhidnoi Yevropy ta SShA” [Features of the Modernization of the Special Education System in the Countries of Western Europe and the USA]. *Naukovyі chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. 2015. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2015_29_3

“Bundesagentur für Arbeit”. <https://www.arbeitsagentur.de/>

“Bundeshaushalt digital”. <https://www.bundeshaushalt.de/DE/Bundeshaushalt-digital/bundeshaushalt-digital.html>

“CEEPUS at a glance”. <https://www.ceepus.info/>

“Das Achte Buch Sozialgesetzbuch - Kinder und Jugendhilfe - in der Fassung der Bekanntmachung vom 11. September 2012 (BGBl. I S. 2022), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 29. August 2013 (BGBl. I S. 3464) geändert worden ist”. https://www.youthpolicy.org/wp-content/uploads/library/Germany_1991_Social_Code_Vol_8_Version_2013.pdf

Davydenko, H. “Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u vyshchych navchalnykh zakladakh krain Yevropeiskoho Soiuzu” [Theoretical and Methodological Principles of the Organization of Inclusive Education in Higher Educational Institutions of the Countries of the European Union]. Kyiv, 2015. https://uu.edu.ua/upload/universitet/Osobisti_zdobutki/Zahist_disertaciy_A_Z/Davidenko_17.11.2015_diser.pdf

Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian. <https://openbudget.gov.ua/>

Drapushko, R. et al. "Derzhavna molodizhna polityka Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii: vyklyky ta mozhlyvosti" [State Youth Policy of Ukraine in the Context of European Integration: Challenges and Opportunities]. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu imeni V. I. Vernadskoho. 2022. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33\(72\)_4_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2022_33(72)_4_4)

"Ernst Mach-Stipendien". <https://oead.at/de/nach-oesterreich/stipendien/ernst-mach-stipendien#c6311>

"Etablissement Pour l'Insertion dans l'Emploi". <https://www.epide.fr/>

"European Statistical Office. Data Browser. Mobile students from abroad enrolled by education level, sex and field of education". https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_MOBS01/default/table?lang=en

European Statistical Office. Data Browser. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser>

"Frühzeitiger Schul- und Ausbildungsabbruch". <https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/bef/schulabbruch.html>

Institute for Cooperation Management and Interdisciplinary Research. Youth Participation in Policy-making in Germany. <https://nexusinstitut.de/youth-participation-in-policy-making-in-germany/>

Krasnopolska, T. "Mekhanizm realizatsii molodizhnoi polityky" [Mechanism of Implementation of Youth Policy]. Visnyk Donetskoho natsionalnogo universytetu imeni Vasyliia Stusa. 2019. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2019_4_9

"Loi du 4 juillet 2008 sur la jeunesse". <https://data.legilux.public.lu/filestore/eli/etat/leg/loi/2008/07/04/n1/jo/fr/html/eli-etat-leg-loi-2008-07-04-n1-jo-fr.html.html>

Lutsenko, S. M. "Osoblyvosti realizatsii molodizhnoi polityky v Ukraini ta za kordonom: upravlinskyi aspekt" [Peculiarities of Youth Policy Implementation in Ukraine and Abroad: Management Aspect]. Visnyk Natsionalnogo universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. 2016. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_25

"Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. Richnyi zvit Natsionalnogo ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity za 2021 rik" [National Agency for Quality Assurance of Higher Education. Annual report of the National Agency for Quality Assurance of Higher Education for 2021]. <https://osvita.ua/doc/files/news/858/85814/Zvit-2021.pdf>

"Ofitsiinyi kurs hryvni do inozemnykh valiut (serednii za period)" [Official Exchange Rate of the Hryvnia to Foreign Currencies (Average for the Period)]. <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates>

"Public expenditure on education per pupil/student based on FTE by education level and programme orientation". https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDUC_UOE_FINE09_custom_7602439/default/table?lang=en

Podobied, N. V. "Mizhnarodnyi dosvid realizatsii molodizhnoi polityky ta mozhlyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini" [International Experience of Implementing Youth Policy and the Possibility of Its Application in Ukraine]. Ekonomika ta derzhava. 2011. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_9_37

Prodius, O. I. "Osoblyvosti modelei inkluzyvnoi osvity v krainakh Yevropy vidpovidno do vymoh suchasnoho suspilstva" [Features of Models of Inclusive Education in European Countries in Accordance with the Requirements of Modern Society]. Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. 2019. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4\(2\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4(2)_14)

"Service Militaire Adapte". <https://www.le-sma.com/>

"Shared responsibility: a policy for, with and by young people". The Federal Government's Youth Strategy. <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/160416/b2573425304d974ee9903d12d2427217/en-jugendstrategie-federal-government-s-youth-strategy-data.pdf>

"Shcho take molodizhna polityka?" [What Is Youth Policy?]. <https://youthcenters.net.ua/shcho-take-molodizhna-polityka/>

"Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe 2021". <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7989f222-7f1f-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-249997256>

"The Second Chance Schools". <https://e2c-europe.org/>

"V Ukraini za poperednii rik zroslo kil'kist uchniv ta zmenshylasia kil'kist shkil ta vchyteliv" [In Ukraine, the Number of Students Increased and the Number of Schools and Teachers Decreased Over the Previous Year]. <https://nus.org.ua/news/v-ukrayini-za-poperednij-rik-zroslo-kilkist-uchniv-ta-vpala-kilkist-shkil-ta-vchyteliv/>

"Vseukrainskyi molodizhnyi tsentr. Molodizhna polityka u riznykh krainakh svitu" [All-Ukrainian Youth Center. Youth Policy in Different Countries of the World]. <https://auyc.org.ua/blog/molodizhna-polityka-u-riznykh-krainakh-svitu/>

"Youth unemployment rate by sex, age and country of birth". https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/YTH_EMPL_100/default/table?lang=en

"Youth Welfare Services". <https://www.bundeskonzleramt.gv.at/en/agenda/family/youth-welfare/youth-welfare-services.html>

"YouthWiki. Austria. Supporting youth organisations". <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/56-supporting-youth-organisations>

Zub, S. "Formuvannia ta realizatsiia molodizhnoi polityky v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: dosvid dlia Ukrainy" [Formation and Implementation of Youth Policy in the Countries of the European Union: experience for Ukraine]. *Heopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist*, no. 1(28) (2022).

Стаття надійшла до редакції 03.01.2024 р.

Статтю прийнято до публікації 18.01.2024 р.